

Signaleringen - Signposts

Kees Briët, ***Het proces van Rijck van Prehn en Johannes Wilhelmus Winter. Een bijzondere zaak voor het Hooggerechtshof van Nederlands-Indië in 1820*** (Hilversum: Verloren, 2012, 123 pp., ISBN 978 90 8704 340 7).

Als vertegenwoordiger van het Nederlandse bestuur bij de vorst van Soerakarta liet Van Prehn zich betalen voor zijn invloed bij benoemingen door de vorst, daarbij geholpen door vertaler Winter. Veroordeeld en verbannen uit Indië wegens die corruptie, ijverde Van Prehn terug in Patria vergeefs voor eerherstel. Briët slaagde erin voldoende verspreide archiefstukken op te sporen om de zaak te reconstrueren. Zijn relaas biedt een mooi kijkje op een interessante periode van verschuivende opvattingen ten aanzien van publiek gedrag en past daarmee goed in de momenteel oplevende belangstelling voor onderzoek naar corruptie in het verleden.

Leon van Damme, Hilde Reiding, ***Brusselse verhalen. Europarlementariërs over de dagelijkse praktijk van het Europees Parlement vanaf 1979*** (Amsterdam: Boom, 2013, 336 pp., ISBN 978 94 6105 549 1).

Bijna 25 jaar geleden vonden de eerste verkiezingen voor het Europese parlement plaats. Het instituut heeft sindsdien wel wat werkelijke macht weten te bevechten, maar slaagt er echter nog steeds niet in kiezers te overtuigen van zijn nut en functionaliteit. Van Damme en Reiding hadden het goede idee om tien Nederlandse afgevaardigden te ondervragen over hun ervaringen met de bedoeling een beter beeld te scheppen van hoe het parlement werkt. Door het handhaven van de interviewvorm wekt de tekst soms een brokkelige indruk, maar de slotbeschouwing biedt een goede samenvatting van de voornaamste bevindingen.

Gerrit Franciscus Deems, ***Een 'andere' Ariëns. De Doctrina Socialis van Dr. Alfons Ariëns (1860-1928)*** (Dissertatie Nijmegen 2011; Almere: Van de Berg, 2011, 394 pp., ISBN 978 90 5512 301 8).

Zoals Deems zelf ook opmerkt, is er veel en goed geschreven over Ariëns. Toch wil hij daar nog aan toevoegen, want Ariëns zou in vergetelheid geraakt zijn. Na een levensschets analyseert hij aan de hand van de omvangrijke nagelaten teksten en geschriften eerst Ariëns' denken over actuele maatschappelijke vraagstukken en vervolgens diens zendingsbewustzijn. Of dit ietwat stijve en steile boek inderdaad de belangstelling zal doen herleven, moeten we afwachten.

Jos van Heel, met medewerking van Gert Floor en Erik Geleijns, ***Een wereld van verzamelaars en geleerden. Gerard en Johan Meerman, Willem van Westreenen en Pieter van Damme en hun archieven*** (Hilversum: Verloren, 2012, 333 pp., ISBN 978 94 8704 285 1).

Johan Meerman erfde een krachtige liefde voor boeken van zijn vader Gerard, die bovenin een Rotterdams pakhuis de grootste particuliere bibliotheek van de late Republiek bijeenbracht. Zijn achterneef Willem van Westreenen ontwikkelde eveneens een verzameldrift voor handschriften en oude drukken, daarbij geholpen door een wederzijdse kennis en kenner, Jacob Visser. Zijn belangstelling voor vroege drukken of incunabelen bracht Van Westreenen weer in contact met de Amsterdamse antiquaar Pieter van Damme, die met de opbrengsten van een ietwat twijfelachtige handel een grote numismatische verzameling vergaarde. Naast de rijke verzamelingen van de Meermannen en Van Weestreenen herbergt het naar hen genoemde Haagse museum ook hun interessante persoonlijke archieven plus een deel van dat van Van Damme. Dit boek biedt levendige schetsen van de verschillende heren plus een inventaris van hun archieven, waarmee vooral hun omvangrijke correspondentie voor onderzoek toegankelijk is gemaakt.

Libbe Henstra, ***Het teken van het beest. IJje Wijkstra en de geschiedenis van de viervoudige politiemoord, 18 januari 1929*** (Dissertatie Leiden 2012; Amsterdam: Bert Bakker, 2012, 353 pp., ISBN 978 90 351 3708 0) (digitale publicatie).

Het doodschieten van een hele lokale politiemacht, al bestaat die uit slechts vier man, komt niet vaak voor. Rond de pleger van deze misdaad ontstond volgens Henstra een mediahype. Daarin klonk natuurlijk vooral afschuw jegens Wijkstra's persoon en motieven, maar in de ogen van sommigen kreeg hij de status van een tragische held, ten val gebracht door zijn minnares, een ontaarde moeder. Het heeft niet bepaald ontbroken aan pogingen om de opzienbarende zaak te ontrafelen en terug te brengen tot menselijke proporties. Henstra meent dat deze niet tot de kern doordrongen, dus probeert hij dit te doen door zich helemaal op Wijkstra's persoon en leefwereld te richten en zijn wandaad te interpreteren als een conflict tussen streekcultuur en overheidsgezag.

Fritz Koreny, met medewerking van Gabriele Bartz, Erwin Pokorny, **Hieronymus Bosch. Die Zeichnungen. Werkstatt und Nachfolge bis zum Ende des 16. Jahrhunderts. Catalogue raisonné** (Turnhout: Brepols, 2012, 456 pp., ISBN 978 2 503 54208 9).

Van Bosch genieten de veelal apocalyptische schilderijen veel meer bekendheid dan zijn tekeningen, wat overigens voor tekeningen uit de vijftiende en zestiende eeuw in het algemeen geldt. Deze spectaculaire catalogus beoogt daar wat Bosch betreft verandering in te brengen. De kwaliteit van de overvloedige afbeeldingen is even hoog als die van de wetenschappelijke teksten welke ondersteuning en interpretatiekader bieden. Een indrukwekkend monument.

Giselle Nath, Maarten Van Alstein, **14-18 van dichtbij. Inspiratiegids voor lokale projecten over de Grote Oorlog** (Leuven: Acco, 2012, 236 pp., ISBN 978 90 334 8974 7).

De term ‘inspiratiegids’ vat het karakter van dit interessante boek heel precies. De schrijvers willen, vooruitlopend op de aanstaande herdenkingen, beoefenaren van lokale geschiedenis inspireren bij onderzoek naar wat zich in hun dorp, stad of streek tijdens de Eerste Wereldoorlog afspeelde. Deze oorlog zou de Belgen ingemetseld hebben in hun gemeenten, wat de lokale geschiedenis van die periode een bijzondere betekenis geeft. Vijf thematische hoofdstukken bieden bespiegelingen over brede onderwerpen als overleven en ondernemen, gezinsverhoudingen, de verhouding tot de bezetter, geloof en kerk, wederopbouw en herinneringen. Drie praktische hoofdstukken behandelen problemen met het opzetten van projecten, de omgang met bronnen en voor en tegen van allerlei presentatievormen.

C. Ravensbergen, (ed.), **Classicale Acta 1573-1620**, IX, **Provinciale Synode Gelderland**, Band 1, **Classis Nijmegen 1598-1620**, **Classis Tiel/Bommel 1606-1613**, **Classis Tiel 1613-1620**, **Classis Bommel 1614-1620**, Band 2, **Classis Zutphen 1593-1620**, **Classis Over-Veluwe (Arnhem) 1598-1620**, **Classis Neder-Veluwe (Harderwijk) 1592-1620** (Rijks Geschiedkundige Publicatiën. Kleine Serie 111; Den Haag: Huygens ING (KNAW), 2012, xcvii + 1027 pp., ISBN 978 90 5216 170 9).

Dankzij deze twee banden omvat de serie Classicale Acta na Holland, Zeeland en Overijssel nu ook Gelderland en vervolledigt daarmee het beeld van de vroege jaren van de Nederlands Hervormde Kerk dat voorheen vaak Hollandocentrisch was. Een groot deel van de bestreken periode was Gelderland een omstreden grensgewest. Voor sommige delen gold tot aan het Bestand dat niet duidelijk was of ze bij de Republiek of bij de

Spaanse Nederlanden behoorden. Tijdens het Bestand nam de kerkelijke verwarring verder toe door de twisten tussen Remonstranten en Contraremonstranten, die ook in Gelderland diepe sporen trokken. Ravensbergens inleiding biedt de lezer een uitstekend kader voor een beter begrip van dit rijke bronnenmateriaal.

Stijn van Rossem, **Revolutie op de koperplaat. Repertorium van politieke prenten tijdens de Brabantse Omwenteling 1787-1792** (Miscellanea Neerlandica 40; Leuven: Peeters, 2012, 570 pp., ISBN 978 90 429 2233 4).

In 1787 stuitten de ondoordachte staatkundige hervormingen van keizer Jozef II op een dusdanig verzet in de Oostenrijkse Nederlanden dat het tot een gewapende opstand kwam die bekend staat als de Brabantse Omwenteling. Deze belangrijke politieke beweging ging gepaard met een stortvloed aan drukwerk, waaronder veel politieke prenten. Van Rossem bracht die samen in een uitstekend repertorium, dat nog aan waarde wint door de inleiding. Daarin schetst Van Rossem namelijk niet alleen een geschiedenis van dergelijke prenten, maar hij analyseert ook de gebruikte beeldtaal, de grafische kunstenaars die eraan bijdroegen plus hun opdrachtgevers.

Pieter Stokvis, **Nederland Emigratieland (1845-1960). Landverhuizing, gastarbeid in Duitsland, inburgering in Amerika** (Berlicum: Tilia Levis, 2011, 84 pp., ISBN 978 90 7163 3).

Stokvis vat het begrip migratie ruim op en betoogt op grond daarvan dat Duitsland een belangrijker bestemming was dan de Verenigde Staten, al overheerste in het eerste geval de gastarbeid en in het tweede de permanente vestiging. Na een becijfering van de verschillende emigratiestromen onderzoekt hij vervolgens het inburgeringsproces van Nederlandse emigranten in de Verenigde Staten en concludeert dat de culturele aanpassing sneller verliep dan de sociale. Uit deze conclusies trekt hij vervolgens lessen voor de inburgering van islamitische immigranten in Nederland in de overtuiging dat deze vergelijkbaar zijn met gereformeerde Nederlandse emigranten in de VS.

Henk K.A. Visser, **Vijftig jaar geneeskunde. Herinneringen en beschouwingen van een kinderarts** (Rotterdam: Erasmus Publishing, 2012, 575 pp., ISBN 978 90 5235 215 2).

Kindergeneeskunde is een relatief jong specialisme. Toen Visser in 1956 aan de opleiding in Groningen begon, had het vak zich pas sinds een jaar of tien verzelfstandigd. Andere specialisten zagen op kinderartsen neer als poppendokters en ook Visser aarzelde om de opleiding te gaan doen, want het grote aantal oudere vrouwelijke kinderartsen schrok hem af. Tijdens een lange, fraaie carrière maakte hij de stormachtige ontwikkelingen sindsdien van dichtbij mee. Na zijn emeritaat als hoogleraar kindergeneeskunde in

Rotterdam schreef hij deze herinneringen, deels autobiografie, deels overzicht van de ontwikkelingen in medische praktijk, onderwijs en onderzoek sinds de jaren vijftig.